

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

кафедра філософії

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СТУДІЇ З ЮРИДИЧНОЇ АРГУМЕНТАЦІЇ»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Затверджено на засіданні
Вченої ради Університету
протокол № 9 від 30 червня 2020 р.
(зі змінами протокол
№ 164 від 30 серпня 2022 р.)

Гетьман А.П.

Харків 2022

Програма навчальної дисципліни «Студії з юридичної аргументації» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 22 с.

Розробники:

- О. Г. Данильян, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії
- О. М. Юркевич, докторка філософських наук, професорка, професорка кафедри філософії
- Ж. О. Павленко, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри філософії

Затверджено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 1 від 1 вересня 2020 р.)

Оновлено на засіданні кафедри філософії
(протокол № 17 від 21 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри – О. Г. Данильян, доктор філософських наук, професор

Зміст

<u>1. Вступ</u>	4
<u>2. Опис навчальної дисципліни</u>	8
<u>3. Зміст програми навчальної дисципліни</u>	8
<u>4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни</u>	11
<u>4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять</u>	11
<u>4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти</u>	11
<u>4.3. Освітні технології та методи навчання</u>	12
<u>4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості набутих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни</u>	13
<u>4.5. Навчально-методичне й інформаційне забезпечення навчальної дисципліни</u>	15
<u>Додаток 1. Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни</u>	18
<u>Додаток 2. Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей</u>	20
<u>Додаток 3. Матриця зв'язків модулів навчальної дисципліни, результатів навчання і предметних компетентностей у програмі навчальної дисципліни</u>	22

1. Вступ

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни – засвоєння логічних правил побудови систем юридичної аргументації, різних видів юридичних аргументів та їх логічної структури, отримання навичок логічного аналізу та критики аргументів й аргументаційних систем в процесі переконання правового спрямування.

Завдання:

- забезпечення здобувачів вищої освіти знаннями щодо суттєвих характеристик юридичної аргументації як логіко-правової науки, основних етапів її розвитку, ролі в юридичній теорії та практиці;
- забезпечення оволодіння системою логічних знань, здібності у здобувачів вищої освіти практичного застосування знання з логічної теорії аргументації щодо предметів права;
- вміння будувати систему юридичної аргументації за логічними правилами, використовуючи аргументи різних видів, створювати аргументаційні моделі;
- проведення логіко-структурного аналізу юридичних аргументів та коректності / некоректності системного аргументування, визначення їх логічної правильності, здійснення критичного аналізу софістичних аргументів тощо.
- формування у здобувачів вищої освіти високої професійно обумовленої логічної культури, заснованої на принципі розумності як базової цінності сучасної європейської цивілізації, відповідальності за виконання професійного обов'язку.

1.2. Статус навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми: обов'язкова.

1.3. Пререквізити: «Логіка», «Теорія права».

1.4. Кореквізити: «Юридична техніка».

1.5. Постреквізити: «Теорія та практика кримінального процесуального доказування», «Докази і доказування в цивільному процесі».

1.6. Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти:

ПК – 1. Здатність ефективно застосовувати навички логічного мислення, що передбачає аналізування, оцінювання, доповнення міркування, пошук ефективної моделі аргументації.

ПК – 2. Здатність встановлювати та аналізувати логічні зв'язки в структурах логічних форм різних видів.

ПК – 3. Здатність застосовувати навички аналітичного мислення, дедуктивного аналізу й індуктивного міркування, різновидів побудови аналогій.

ПК – 4. Здатність застосовувати навички критичного мислення при роботі з великими за обсягом і складними за змістом масивами текстової інформації різної тематики за умови дефіциту часу.

ПК – 5. Знання логічних засобів побудови системи аргументації, аналізу та критики аргументів при переконанні у досягненні цілей права.

ПК – 6. Здатність до визначення складових структури та видів аргументації, впливу нових даних на неї.

ПК – 7. Вміння формувати логічно нормативні судження та встановлювати їх логічні значення.

ПК – 8. Знання основних моделей юридичної аргументації.

ПК – 9. Здатність застосовувати навички аналітичного, критичного мислення для пошуку та структурування аргументів шляхом використання юридичних баз даних та баз знань.

ПК – 10. Здатність до логіко-структурного аналізу інформації, представленої в різних формах та знакових системах; пошуку методів оптимізації та ефективності аналітичних операцій з метою пошуку ефективних моделей аргументації.

ПК – 11. Здатність до здійснення критичного аналізу інформації в структурі юридичної аргументації: логічної структури суджень, їх семантичних та логічних значень та результатів перетворень, критичного аналізу умовиводів, логічної нормативності їх структури та істинності висновків.

ПК – 12. Здатність до застосування діалектичної моделі юридичної аргументації.

ПК – 13. Здатність до застосування моделей юридичної аргументації для створення нових рішень проблем у діяльності в сфері права.

ПК – 14. Навички аналізу формулювання суджень.

ПК – 15. Здатність до вміння оцінювати логічну правильність та змістовну релевантність наданої інформації та висновків; знаходження, оцінки та усунення логічних помилок.

ПК – 16. Вміння висловлювати міркування й формувати дедуктивну і недедуктивну аргументацію.

ПК – 17. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції, будувати структуру аргументації.

ПК – 18. Здатність аналізувати дані й правила оперування з ними з метою визначення, що є істинним або що може бути ймовірно істинним.

ПК – 19. Здатність до фіксації будь-якої символічної, в тому числі числової, графічної інформації і здійснення формалізації знаннєвих форм.

ПК – 20. Здатність проводити логіко-структурний аналіз аргументів, визначати їх логічну правильність.

ПК – 21. Навички застосування логічних методів наукового дослідження предметів права.

ПК – 22. Здатність розпізнавати софістичні прийоми, алогізми, критикувати їх та надавати правильне рішення щодо предмету обговорення.

ПК – 23. Знання логічних правил щодо побудови аргументації, логічної структури та видів аргументів, моделей аргументації, видів софістичних аргументів та способів їх критики.

Експлікація загальних і професійних компетентностей визначається в карті предметних компетентностей (*Додаток 1*).

1.7. Перелік результатів навчання здобувачів вищої освіти:

РН НД – 1.1. Демонструвати навички логічно правильного теоретичного та практичного мислення щодо теоретичної та емпіричної юридичної аргументації.

РН НД – 1.2. Застосовувати критерії логічної істини в логічному аналізі аргументації щодо предметів права.

РН НД – 1.3. Демонструвати вміння визначати логічні аспекти юридичної аргументації.

РН НД – 1.4. Здійснювати побудову аргументаційної системи, використовуючи аргументи різних видів.

РН НД – 1.5. Здійснювати логічний аналіз визначень понять права, класифікації, модальності суджень, побудови умовиводів, припущень; надавати оцінку їх логічного значення в структурі юридичної аргументації.

РН НД – 1.6. Вміти мислити послідовно, знаходити та усувати протиріччя в текстах з правовим змістом.

РН НД – 1.7. Вміти критично оцінювати правильність аналітичної аргументації за формальнологічними критеріями розумності та вагомості.

РН НД – 1.8. Знати основні форми фіксації і формалізації знань.

РН НД – 2.1. Вміти визначати та аналізувати структуру і види юридичної аргументації.

РН НД – 2.2. Здійснювати аналіз та оцінку даних юридичної аргументації.

РН НД – 2.3. Використовувати логічні правила щодо побудови та критичної оцінки тези, аргументів та демонстрації.

РН НД – 2.4. Вміти логічно-правильно ставити запитання, відповідати, аналізувати та критично оцінювати їх.

РН НД – 3.1. Здійснювати логіко-структурний аналіз логічної форми різних типів доведення.

РН НД – 3.2. Здійснювати критичний аналіз умовиводів, логічної нормативності їх структур та істинності висновків.

РН НД – 3.3. Здійснювати побудову та аналіз гіпотези (версії), використовуючи таблицю та дерево аргументації.

РН НД – 3.4. Здійснювати обґрунтування точки зору (тези) в доведенні за логічними правилами істинності.

РН НД – 3.5. Здійснювати спростування точки зору (тези) опонента/супротивника в спорі щодо предметів права.

РН НД – 3.6. Здійснювати логічну інтерпретацію юридичних текстів.

РН НД – 3.7. Вміти виявляти алогізми і парадокси в праві, протистояти софістичним прийомам

РН НД – 3.8. Вміти використовувати логіко-риторичні прийоми переконання в практиці спору.

Експлікація результатів освоєння навчальної дисципліни і результатів навчання за спеціальністю і спеціалізацією визначається в карті результатів навчання, сформульованих у термінах компетентностей (Додаток 2).

1.8 Модулі програми навчальної дисципліни.

Модуль 1. Предмет і загальнологічні основи юридичної аргументації.

Модуль 2. Аналітична юридична аргументація.

Модуль 3. Діалектична юридична аргументація.

Експлікація модулів компетентнісно-орієнтованої програми навчальної дисципліни визначається у матриці зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання і предметними компетентностями (Додаток 3).

2. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці)

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура та кількість годин
Кількість кредитів ЕКТС: 3 Кількість модулів: 3 Загальна кількість годин: 90 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-4,	Рівень освіти – перший (бакалаврський) Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право»	Модуль 1 Лекції: 2 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 20 Модуль 2 Лекції: 2 Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 20 Модуль 3 Лекції: 2

самостійної роботи – 6-8.		Практичні заняття: 8 Самостійна робота: 20 Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Предмет і загальнологічні основи юридичної аргументації

Предмет і значення юридичної аргументації. Аргументи та аргументація. Поняття юридичної аргументації. Емпірична й теоретична юридична аргументація. Логічний, риторичний, комунікативний та ін. аспекти юридичної аргументації. Дослідження, обґрунтування та переконання в юридичній аргументації. Співвідношення переконання і доведення, переконання та істини. Рівні формування переконання. Переконання і примус. Історія формування юридичної аргументації.

Аргументація та мова права. Аргументація як мовленнєва дія. Діалогічна природа юридичної аргументації. Культура мислення та культура мови. Штучні та природні мови. Філологічний аспект мови юридичної аргументації. Семіотичний аспект мови юридичної аргументації (синтаксичний, семантичний, прагматичний). Соціолінгвістичний аспект мови юридичної аргументації: білінгвізм, мультилінгвізм, мовленнєві дії, мова конфлікту і т. ін. Мовна політика і право. Мова судочинства.

Загальнологічні основи юридичної аргументації. Характеристики правильного мислення в аргументаційному процесі: визначеність, несуперечність, послідовність, обґрунтованість. Основні закони традиційної логіки (закон тотожності, закон несуперечливості, закон виключеного третього, закон достатньої підстави). Основні форми абстрактного мислення: поняття, судження й умовивід; правила їхнього використання в ході аргументації. Утворення та логічний аналіз визначень понять права, класифікації, модальності суджень, побудови умовиводів, здійснення припущень, оцінки логічного значення при юридичній аргументації. Юридичний силогізм.

Модуль 2. Аналітична юридична аргументація

Теорія доведення і аргументація. Поняття про аналітичне мислення. Аналіз символної (числової, графічної) інформації, логічні послідовності. Поняття про доведення. Загальнонаукові принципи щодо аргументації: принципи простоти, повноти, універсальності та ін. Формальнологічні критерії правильності аналітичної аргументації: розумність, вагомість. Структура доведення: теза, аргументи, демонстрація. Правила щодо тези, аргументів і демонстрації. Аргументація при прямому та непрямому доведенні. Пояснення і розуміння в аргументації. Поняття обґрунтування. Способи обґрунтування. *Аргументація в практичній логіці юристів.* Відмінність теоретичної і практичної аргументації. Логіка практичного мислення юриста. Мереологія понять. Поняття герменевтичної логіки. Логічні критерії аргументованого тлумачення правових норм. Аналогія закону і аналогія права.

Юридичні аргументи при доказуванні. Логіка доказування в юридичній практиці. Сила аргументу. Типи юридичних аргументів: *ad rem, ad hominem, ad legem/ius*. Аргументаційна карта. Дерево аргументації. Аналіз та оцінка даних при аргументації. Методи аналізу інформації, представлені як фактичні дані в символній формі: цифровій, графічній, у вигляді таблиць, діаграм, графіків тощо; методи аналізу логічних зв'язків в межах певного типу знакової системи та визначення алгоритмів, за якими створюються закономірності в інформаційних масивах. Логічні помилки в доказуванні: помилки щодо тези, аргументів та демонстрації. Особливості аргументів *ad hominem* у цивільному, кримінальному та адміністративному процесах.

Модуль 3. Діалектична юридична аргументація

Діалектична модель аргументації. Аргументація і комунікація. Точка зору. Діалог і проблема розуміння. Структура діалогу. Вимоги до діалектичної аргументації: прийнятність, доцільність, достатність. Основні форми діалогу. Процесуальна регламентація допиту та діалогу у судовому процесі.

Поняття про критичне мислення. Вербальне мислення і текст. Інформація явна і неявна. Визначення взаємозв'язку даних в порівняних текстах. Логіко-

структурний аналіз інформації в текстовій формі. Композиційна та логічна структури текстів. Гіпотеза. Структура аргументації. Аргументація і критика. Поняття про критику. Спростування недобросовісної критики.

Логіка запитань та відповідей. Поняття про запитання і його логічна структура. Логічна підстава (пропозиційне ядро) запитання. Логічні правила побудови запитань. Види запитань. Контрольні запитання. Коректні й некоректні запитання.

Види відповідей. Правила та помилки щодо відповідей. Аргументована відповідь. Процесуальні вимоги щодо відповідей.

Аргументація в юридичному спорі. Визначення спору. Предмет спору. Різновиди спору. Учасники спору. Логіко-структурний аналіз спору.

Особливості аргументації в юридичному спорі – неоднорідність адресата, роль третьої сторони. Логічне моделювання системи аргументації в реальних судових процесах. Процесуальні критерії переконливості юридичної аргументації. Роль довіри в процесі переконання. Стратегія і тактика юридичної аргументації. Логіка прийняття рішень у судовій практиці.

Софістичні аргументи. Парадокси. Поняття про софізми. Типи софістичних помилок: семіотичні, логічні, психологічні. Стратегія і тактика софістичного спору. Види вивертів у спорах.

Парадокси: «Еватл», «Ділема в'язня», «Суддя у власній справі» та ін.

4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

4.1. Форми організації освітнього процесу і види навчальних занять:

– форми організації освітнього процесу: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи.

– види навчальних занять: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття, консультації.

4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

Самостійна робота здобувачів вищої освіти включає різноманітні види індивідуальної й колективної навчальної діяльності, яка здійснюється під час

аудиторних та позааудиторних занять з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей здобувачів вищої освіти під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі. Одним із головних завдань самостійної роботи здобувачів вищої освіти є розвиток їх пізнавальної активності, виховання у них вимогливості до себе, бажання і потреби працювати творчо, постійно поповнювати й удосконалювати свої знання. Самостійна робота спрямована на формування самостійності здобувачів вищої освіти і засвоєння ними сукупності знань, умінь. Мета самостійної роботи здобувачів вищої освіти: формування самостійності як риси особистості і засвоєння знань, умінь, навиків. Основними функціями самостійної роботи здобувачів вищої освіти є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча, виховна.

Формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти є: доопрацювання матеріалів лекції; опрацювання додаткової літератури; робота в інформаційних мережах; підготовка наукових повідомлень з окремих проблем; підготовка тематичних презентацій, рефератів, доповідей, есе; науково-дослідницька робота (підготовка тез на конференції, написання та публікація наукових статей); розробка аудіовізуальних матеріалів з тем початкової дисципліни; анотування наукових статей і монографій, виконання індивідуальних навчальних завдань за програмою курсу; опрацювання першоджерел.

Самостійна робота призначена для поглиблення знань здобувачів вищої освіти із тем, що передбачені навчальною дисципліною.

4.3. Освітні технології та методи навчання

– освітні технології: ігрові технології, інтерактивні технології, технологія проблемного навчання, технологія інтенсифікації навчання на основі опорних схем і знакових моделей, аудіо-візуальні технології, технологія рівневої диференціації навчання на основі обов'язкових результатів, технологія колективного способу навчання, технологія групової діяльності, технологія групових творчих вправ, інтегральна технологія навчання, технологія сугестивного навчання, технологія розвитку критичного мислення, технологія

навчання як дослідження, технологія формування творчої особистості, ІТ-технології тощо;

– методи навчання: проблемно-пошукові методи, метод проектного навчання, ділові ігри, мозкові штурми, методи колективної розумової діяльності, метод застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні, метод дискусії, кейс-метод, круглий стіл тощо.

4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни.

Формами контролю знань здобувачів вищої освіти є поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки здобувача вищої освіти до вивчення поточного матеріалу. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК). Загальним об'єктом оцінювання знань здобувачів вищої освіти є відповідні частини навчальної програми дисципліни, засвоєння яких перевіряється під час ПК.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст окремих тем чи розділу, умінь застосовувати отримані філософські знання при вирішенні професійних завдань. Об'єктами ПК знань здобувачів вищої освіти є: систематичність та активність роботи на лекціях, семінарських заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, активність та рівень знань при обговоренні питань), виконання контрольних завдань, інші форми робіт.

Оцінювання результатів ПК (якості засвоєння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу навчальної дисципліни) здійснюється викладачем наприкінці вивчення навчальної дисципліни.

Підсумкове оцінювання рівня знань здобувачів вищої освіти здійснюється у вигляді заліку. Залік виставляється на останньому семінарському занятті за результатами семінарських занять, як за умов дистанційного, так і аудиторного

навчання. Оцінювання рівня знань здобувачів вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК) в діапазоні від 0 до 100 балів. За 1-й і 2-й змістовні модулі здобувач вищої освіти повинен отримати від 20 до 33 балів, за 3-й змістовний модуль здобувач вищої освіти повинен отримати від 20 до 34 балів.

Мінімальна кількість балів для отримання «заліку» складає 60 балів за три змістовних модулі.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль (ПК)			Підсумковий контроль (ПКЗ)
Практичні заняття та контрольні заходи			залік
Змістовний модуль 1	Змістовний модуль 2	Змістовний модуль 3	від 60 до 100 балів
від 20 до 33 балів	від 20 до 33 балів	від 20 до 34 балів	

Критерії і рівні оцінювання результатів навчання:

Критеріями оцінювання ПК є:

а) активність та рівень знань при обговоренні питань практичних занять, відвідування відповідних форм навчального процесу, самостійне доопрацювання окремих тем чи питань, інші форми робіт (від 0 до 40 балів);

б) оцінка за 3 контрольні оцінювання, які проводяться після вивчення кожного розділу дисципліни за формою, яку визначає викладач: письмова контрольна робота, тестування або інший вид робіт за вибором викладача (від 0 до 20 балів за кожен роботу). Конкретний перелік питань до письмової контрольної роботи, перелік тестів, порядок і час їх складання, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома здобувачів вищої освіти на початку навчального семестру.

4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Література

Аарньо А. Систематизация и интерпретация законов. Несколько мыслей о теоретической и практической юридической науке. Пер. с англ. *Проблеми філософії права*. 2006–2007. Т. IV–V. С. 135–148.

Аристотель. Толика. Соч. В 4 т. Москва, 1978. Т. 2. С. 547–531.

Жеребкін В. Є. Логіка: підруч. Київ: Знання, 2004. 255 с.

Загудаєва О. А. Логічний аспект моделювання юридичної аргументації. Дис. ...канд. філо. наук. 09.00.06. Київ, 2018. 193 арк.

Каргин К. В. Понятие юридической аргументации. *Юридическая техника*. 2013. № 7 (ч. 1). С. 60–64.

Конверский А. Е. Аргументация и обоснование / Логико-риторические аспекты диалога: монография / Берков В. Ф., Колотилова Н. А., Комаха Л. Г., Конверский А. Е., Малан Н. В., Хоменко И. В., Чуешов В. И., Щербина Е. Ю.; под ред. И. В. Хоменко. Киев: ВПЦ «Київський університет», 2011. С. 5–12.

Логіка : підручник / О. М. Юркевич, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва та ін. ; за заг. ред. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2022. – 220 с.

Логіка: посіб. для підготовки до іспиту / Юркевич О. М., Павленко Ж. О., Невельська-Гордєєва О. П. та ін. / відп. ред. О. М. Юркевич. – 2-ге вид., випр. та доп. Харків : Право, 2018. 132 с.

Логіка: Хрестоматія / авт.-упор. С. Д. Цалін / 3-те вид., перероб. і доповн. Харків: Факт, 2010. 864 с.

Логічне знання для вирішення ТЗНПК. Навчальний посібник для студентів, що готуються до вступних випробувань за технологією ЗНО для вступу на другий (магістерський) рівень / уклад.: Д. О. Войтенко, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва; за ред. О. П. Невельської-Гордєєвої. 3-ге видання, перероблене і доповнене. Харків: Право, 2020. 202 с.

Тягло О. В. До проблеми кількісної оцінки сили юридичного аргументу. *Форум права*. № 4. 2012. С. 930–938. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_4_155.

Хоменко І. В. Логіка – юристам: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 224с.

Цалін С. Д. Логічний словник-довідник / С. Д. Цалін. 4-те вид., виправл. і доповн. Харків: Факт, 2006. 400 с.

Щербина О. Логіка для юристів. 2-ге вид. Київ: Юрид. думка, 2007. 264 с.

Щербина О. Ю. Специфіка витлумачення терміна «юридична аргументація» у логіко-юридичних студіях. *Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук*. № 25/2016. Київ, 2016. С. 61–66.

Щербина О. Ю. Логічне моделювання та юридична аргументація. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Філософія. Політологія*. № 1. Київ, 2014. С. 50–53.

Юридична аргументація. Логічні дослідження : монографія / О. М. Юркевич, В. Д. Титов, С. В. Куцепал та ін. ; за заг. ред. О. М. Юркевич. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків: Право, 2015. 336 с.

Юркевич О. М. Комплексний характер логіки в юридичній методології. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія*. 2019. № 1(40). С. 39–49.

Юркевич О. М., Павленко Ж. О. Підготовка до складання ТЗНПК в завданнях та рішеннях: логічний підхід: навч. посіб. Вид. 3-тє, допов. та перероб. Харків: Контраст, 2020. 312 с.

Cohen M., Nagel E. *An Introduction To Logic And Scientific Method*. London: Routledge & Kegan Paul LTD, 1934. URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.499820/mode/2up>.

Logic : training manual for test and examination preparation / О. G. Danilyan, О. М. Yurkevych, Zh. O. Pavlenko and otherst. – Kharkiv : Pravo, 2022. 138 p.

Logic : study guide for students of the first (bachelor's) higher education level branch of knowledge 08 “Jurisprudence” specialization 081 “Law”, branch of knowledge 29 “International relationships” specialization 293 “International law” /

comps.: O. G. Danilyan, O. M. Yurkevych, E. A. Kalnytskyi and others. – Kharkiv : Pravo, 2022. 106 p.

Інтернет-ресурси:

Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>.

Офіційний веб-сайт Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого. URL: <https://nlu.org.ua/>.

Офіційний веб-сайт українського інституту національної пам'яті. URL: <https://uinp.gov.ua/>.

Офіційний веб-сайт інституту філософії імені Г. С. Сковороди. URL: <http://www.filosof.com.ua/>.

СЕНМК

Стандартизований навчально-методичний комплекс кафедри філософії. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/120-kafedra-filosofii.html>.

Додаток 1

Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни

Шифр та назва компетентностей за спеціальністю і/або спеціалізацією	Шифр та назва компетентностей з навчальної дисципліни
ЗК – загальні (універсальні) компетентності.	ПК – предметні компетентності з навчальної дисципліни
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	ПК – 1. Здатність ефективно застосовувати навички логічного мислення, що передбачає аналізування, оцінювання, доповнення міркування, пошук ефективної моделі аргументації. ПК – 2. Здатність встановлювати та аналізувати логічні зв'язки в структурах логічних форм різних видів. ПК – 3. Здатність застосовувати навички аналітичного мислення, дедуктивного аналізу й індуктивного міркування, різновидів побудови аналогій. ПК – 4. Здатність застосовувати навички критичного мислення при роботі з великими за обсягом і складними за змістом масивами текстової інформації різної тематики за умови дефіциту часу.
ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПК – 5. Знання логічних засобів побудови системи аргументації, аналізу та критики аргументів при переконанні у досягненні цілей права. ПК – 6. Здатність до визначення складових структури та видів аргументації, впливу нових даних на неї.
ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПК – 7. Вміння формувати логічно нормативні судження та встановлювати їх логічні значення. ПК – 8. Знання основних моделей юридичної аргументації.
ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	ПК – 9. Здатність застосовувати навички аналітичного, критичного мислення для пошуку та структурування аргументів шляхом використання юридичних баз даних та баз знань.
ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПК – 10. Здатність до логіко-структурного аналізу інформації, представленій в різних формах та знакових системах; пошуку методів оптимізації та ефективності аналітичних операцій з метою пошуку ефективних моделей аргументації.
ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.	ПК – 11. Здатність до здійснення критичного аналізу інформації в структурі юридичної аргументації: логічної структури суджень, їх семантичних та логічних значень та результатів перетворень, критичного аналізу умовиводів, логічної нормативності їх структури та істинності висновків.
ЗК9. Здатність працювати в команді.	ПК – 12. Здатність до застосування діалектичної моделі юридичної аргументації.
ЗК1.1. Здатність до креативності у предметно-практичній діяльності відповідно до соціальних статусів і модусів.	ПК – 13. Здатність до застосування моделей юридичної аргументації для створення нових рішень проблем у діяльності в сфері права.
ЗК1.2. Здатність грамотно і точно	ПК – 14. Навички аналізу формулювання суджень.

формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати.	ПК – 15. Здатність до вміння оцінювати логічну правильність та змістовну релевантність наданої інформації та висновків; знаходження, оцінки та усунення логічних помилок. ПК – 16. Вміння висловлювати міркування й формувати дедуктивну і недедуктивну аргументацію.
СК – спеціальні компетентності	
СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.	ПК – 17. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції, будувати структуру аргументації.
СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.	ПК – 18. Здатність аналізувати дані й правила оперування з ними з метою визначення, що є істинним або що може бути ймовірно істинним. ПК – 19. Здатність до фіксації будь-якої символічної, в тому числі числової, графічної інформації і здійснення формалізації знанневих форм. ПК – 20. Здатність, проводити логіко-структурний аналіз аргументів, визначати їх логічну правильність.
СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.	ПК – 21. Навички застосування логічних методів наукового дослідження предметів права.
СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.	ПК – 22. Здатність розпізнавати софістичні прийоми, алогізми, критикувати їх та надавати правильне рішення щодо предмету обговорення.
СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.	ПК – 23. Знання логічних правил щодо побудови аргументації, логічної структури та видів аргументів, моделей аргументації, видів софістичних аргументів та способів їх критики.

Додаток 2

Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей

Шифр та назва РН за спеціальністю і/або спеціалізацією	Модуль НД	Шифр та назва РН з навчальної дисципліни
ПРН – результати навчання за спеціальністю/спеціалізацією		Результати навчання з навчальної дисципліни
ПРН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.	№ 2	РН НД – 2.2. Здійснювати аналіз та оцінку даних юридичної аргументації.
	№ 1	РН НД – 1.2. Застосовувати критерії логічної істини в логічному аналізі аргументації щодо предметів права. РН НД – 1.3. Демонструвати вміння визначати логічні аспекти юридичної аргументації.
ПРН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.	№ 1	РН НД – 1.8. Знати основні форми фіксації і формалізації знань.
ПРН4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	№ 2	РН НД – 2.3. Використовувати логічні правила щодо побудови та критичної оцінки тези, аргументів та демонстрації.
	№ 3	РН НД – 3.2. Здійснювати критичний аналіз умовиводів, логічної нормативності їх структур та істинності висновків. РН НД – 3.4. Здійснювати обґрунтування точки зору (тези) в доведенні за логічними правилами істинності. РН НД – 3.5. Здійснювати спростування точки зору (тези) опонента/супротивника в спорі щодо предметів права.
ПРН5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.	№ 1	РН НД – 1.4. Здійснювати побудову аргументаційної системи, використовуючи аргументи різних видів. РН НД – 1.5. Здійснювати логічний аналіз визначень понять права, класифікації, модальності суджень, побудови умовиводів, припущень; надавати оцінку їх логічного значення в структурі юридичної аргументації.
ПРН6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.	№ 1	РН НД – 1.7. Вміти критично оцінювати правильність аналітичної аргументації за формальнологічними критеріями розумності та вагомості.
ПРН8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.	№ 1	РН НД – 1.6. Вміти мислити послідовно, знаходити та усувати протиріччя в текстах з правовим змістом.

ПРН11. Володіти базовими навичками риторики.	№ 3	РН НД – 3.8. Вміти використовувати логіко-риторичні прийоми переконання в практиці спору.
ПРН12. Донести до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.	№ 1	РН НД – 1.1. Демонструвати навички логічно правильного теоретичного та практичного мислення щодо теоретичної та емпіричної юридичної аргументації.
	№ 2	РН НД – 2.1. Вміти визначати та аналізувати структуру і види юридичної аргументації.
ПРН17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.	№ 2	РН НД – 2.4. Вміти логічно-правильно ставити запитання, відповідати, аналізувати та критично оцінювати їх.
ПРН21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.	№ 3	РН НД – 3.1. Здійснювати логіко-структурний аналіз логічної форми різних типів доведення. РН НД – 3.3. Здійснювати побудову та аналіз гіпотези (версії), використовуючи таблицю та дерево аргументації.
ПРН1.5 Застосовувати набуті знання у стандартних і нестандартних професійних ситуаціях методами відтворення та реконструкції.	№ 3	РН НД – 3.6. Здійснювати логічну інтерпретацію юридичних текстів. РН НД – 3.7. Вміти виявляти алогізми і парадокси в праві, протистояти софістичним прийомам.

Додаток 3

Матриця зв'язків модулів навчальної дисципліни, результатів навчання та предметних компетентностей у програмі навчальної дисципліни

Результати навчання за навчальною дисципліною / модулями	П К 1	П К 2	П К 3	П К 4	П К 5	П К 6	П К 7	П К 8	П К 9	П К 10	П К 11	П К 12	П К 13	П К 14	П К 15	П К 16	П К 17	П К 18	П К 19	П К 20	П К 21	П К 22	П К 23	
/Модуль 1																								
РН НД 1.1.																		•		•				
РН НД 1.2.	•		•	•																				
РН НД 1.3.		•																						
РН НД 1.4.									•							•								•
РН НД 1.5.	•				•																			
РН НД 1.6.																								
РН НД 1.7.				•							•					•								
РН НД 1.8.										•									•					
/ Модуль 2																								
РН НД 2.1.						•																		
РН НД 2.2.			•	•																				
РН НД 2.3.							•				•			•	•					•				
РН НД 2.4.												•						•						
/ Модуль 3																								
РН НД 3.1.								•				•									•			•
РН НД 3.2.				•				•			•													
РН НД 3.3.												•									•			
РН НД 3.4.					•																			
РН НД 3.5.					•																			
РН НД 3.6.												•											•	
РН НД 3.7.												•										•		•
РН НД 3.8.																	•							